

Rysk beslutsfattning på operativ nivå

*Inträdesanförande i KKrVA avd I den 23 april 2014
av Pär Blid¹*

Résumé

This article builds on the author's experiences as a student at the Russian Armed Forces General Staff Academy (formerly the Voroshilov Academy). The main subject during his studies at the Academy was Operational Art and in the article the author pursues the intention of describing the decision-making process in a Russian operational staff (Ground Forces, Army level) when an operational plan is prepared. To set the matter in its context, the author also elucidates the Russian view on Operational Art as part of the "Art of War" and its contents. In order to additionally approach the core of the article the author continues with a definition of command and control systems from a Russian point of view. Subsequently, he arrives at the decision-making process itself and its most important part – the operational map. Finally, he gives an outline around the development of the methodology for operational decision-making and tries to arrive at some conclusions.

ENLIGT RYSK MILITÄR teoribildning är operationskonsten en del av krigskonsten. Övriga delar i krigskonsten är strategi och taktik.

Strategi är vetenskapen som omsätter geopolitiken i militär verksamhet. Inom strategin studeras geografiska förutsättningar för olika krigsskådeplatser, hur väpnade styrkor byggs upp och försörjs samt olika typer av konflikter och hur väpnade styrkor kan utnyttjas i dessa för att nå de övergripande politiska målen. Strategin är överordnad operationskonsten.

Operationskonsten omfattar såväl teori som praktik avseende de väpnade styrkornas förberedelser och genomförande av militär verksamhet på operativstrategisk, operativ och operativtaktisk nivå. Operationskonsten undersöker olika former av militär verksamhet, inklusive väp-

nad strid, vid operativa förband och syftar till att förklara och undersöka teoretiska modeller och omsätta dem till praktiska råd för den som ska leda, planera och genomföra militära operationer. Operationskonsten är överordnad taktiken.

Taktiken är slagfältets vetenskap som är underordnad såväl strategi som operationskonst. Med enbart framstående taktik, utan överordnad operationskonst och strategi, kan man vinna enskilda fältslag men kommer oundvikligen att förlora kriget.

Operationskonstens innehåll

Inom operationskonsten, som alltså är huvudämne för studierna vid Generalstabsakademien, studeras följande ämnesområde:

- Operationskonstens allmänna grunder

- Operationskonst för allsidigt sammansatta operativa förband ur markstridskrafterna
- Operationskonst för operativa förband ur vapengrenar och truppslag;
 - Strategiska robottrupperna
 - Luft- och Rymdförsvarstrupperna
 - Flygstridskrafterna
 - Marinstridskrafterna
- Operationskonst för den operativa bakre tjänsten (underhållstjänst och teknisk tjänst)

	Markstridskrafter	Marinstridskrafter	Flyg- och Luftförsvarsstridskrafter
Operativstrategiska	Front (Milo)	Marin	---
Operativa	Armé	Flottilj Marinflyg	Flyg- och luftförsvarsarmé
Operativtaktiska	Armékår	Eskadriļj Marinbas	Luftförsvarskår

Operativa förband i olika försvarsgrenar.

Operativa förband

Flera gånger i det tidigare har begreppet ”operativa förband” förekommit och även detta är, som alla andra operativa begrepp, väl definierat i det ryska studiesystemet. Operativa förband (ry. *objedinenije*) nivåindelade i operativstrategiska, operativa och operativtaktiska förband. Dessa förbandsnivåer förekommer inom de flesta vapengrenar enligt följande tabell.

Den högsta operativa nivån är den operativstrategiska nivån. Den representeras i ovanstående skiss av fronten eller marinen. Den operativstrategiska nivån kan leda förband ur lägre operativa nivåer ur samtliga vapengrenar. En front kan således innehålla både armékåren och arméerna ur markstridskrafterna och fartygseskadran ur marinstridskrafterna samt flyg- och luftförsvarsarméerna ur flygstridskrafterna. Däremot kan ett operativt förband inte leda ett operativtaktiskt förband. Det ingår alltså inga armékåren i ryska arméerna.

I och med den pågående ryska militärreformen har militärområdets ställning stärkts. Den nivån benämns numer gemen-

samt operativstrategisk ledningsnivå och har förstärkts för att kunna leda mariner ur marinstridskrafterna. Inom markstridskrafterna har armékåren lagts ner eller omorganiserats till arméer och i arméerna ingår brigader. Detta är det ledningssystem med tre nivåer som man strävat efter inom ramen för pågående reform.

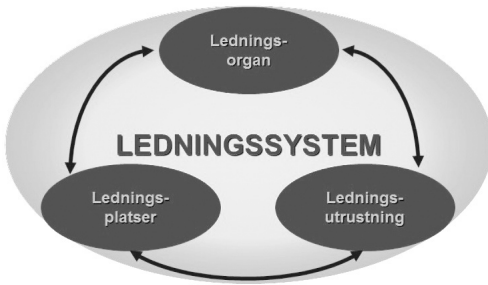
Fortsättningsvis fokuserar detta anförande på beslutsfattning på markstridskrafternas arménivå. Inom andra försvarsgrenar och på andra operativa nivåer genomförs beslutsfattning på liknande sätt.

Ledningssystem

Enligt rysk definition består det militära ledningssystemet av tre delar. Dessa är ledningsorgan, ledningsplatser och ledningsutrustning. Den viktigaste delen är ledningsorganet, som på operativ nivå utgörs av staben för det operativa förbandet.

Ledningsorgan – staben

Staben är ett ledningsorgan där de viktigaste funktionerna för att förbereda och omsätta beslut finns representerade. På

operativ nivå delas staben in i ledningar och avdelningar. De mest centrala funktionerna är ledningarna och dessa är på arménivå:

- Operationsledning.
- Underrättelseledning.
- Mobiliseringsledning.
- Sambandsledning.

Mindre centrala, men ändå lika viktiga, är avdelningarna. Bland dessa återfinns:

- Telekrigsavdelning.
- Topografisk avdelning.
- 8:e avdelningen (intern säkerhetstjänst).
- Uppfostringsavdelningen.
- Finansavdelningen.
- Kommendanturavdelningen.
- Kansli.
- M fl avdelningar och tjänstegrenar

I fredstid behöver inte alla tjänstegrenar finnas representerade vid staben i form av avdelningar utan de kan tillföras när behov uppstår. Ett vanligt exempel är att det inte finns någon understödsledning inom operationsledningen i fredstid utan att den består av generella operatörer. Detta beror på att armén inte har någon fast indelning utan kan förstärkas med olika förbandstyper allt efter uppgift. När artilleriförband tillförs armén i form av en

arméartilleribrigad tillförs även arméstaben en stridsledningsgrupp som väl känner sin artilleribrigads särskilda förhållanden och stridsvärde. Likaså om brigaden förstärks med ytterligare motoriserade skytte- eller stridsvagnsbrigader så tillförs operationsledningen stridsledningsgrupper från dessa brigader. På Genom detta utgör arméstaben grunden för arméns ledningsorgan och detta anpassas efter arméns sammansättning och uppgift.

Ledningsplatser

Ledningsplatser klassificeras efter skyddsnivå, mobilitet och funktion.

Skyddsnivåerna varierar mellan:

- oskyddade – vanligtvis fredsstabsplatser inrymda i byggnader på förbandets grupperingsplats – från dessa stabsplatser leds förbandets dagliga verksamhet,
- skyddade – vanligtvis i skyddsrum eller källare på förbandets grupperingsplats – från dessa stabsplatser leds förbandets mobilisering i skymningslägen eller vid krigsutbrott,
- befästa – vanligtvis underjordiska anläggningar förberedda i olika riktningar beroende på krigsfall – från dessa stabsplatser leds förbandet i händelse av krig.

Ledningsplatserna kan vara fasta eller mobila och de mobila ledningsplatserna kan i sin tur vara:

- terrängfordonsbaserade – stabsterrängbilar och pansarskyddade ledningsfordon,
- järnvägsbaserade – på generalstabsnivå,
- fartygsbaserade,
- flygplansbaserade – på generalstabs och militärområdesnivå,

Främre ledningsplats vid motoriserad skyttebrigad.

- helikopterbaserade – på arménivå.

Oavsett skydds nivå eller mobilitet så upprättar förbanden på operativ nivå tre eller fyra ledningsplatser när en operation leds. Dessa är:

- Stabsplats – den ledningsplats från vilken operationen leds. Innehåller även framskjuten ledningsplats för förbandschefens behov av att leda verksamhet långt fram och en flygburen ledningsplats, på arménivå helikopterburen.
- Reservstabsplats – ledningsplats som utrustningsmässigt är identisk med stabsplatsen (utom framskjuten ledningsplats och flygburen ledningsplats) och som radiotyst följer stabsplatsens ledning och är beredd att överta denna.
- Stabsplats för bakre tjänsten – varifrån underhållstjänst och teknisk tjänst leds.
- Hjälpstabsplats – om förbandet uppträder delat eller på mycket stor bredd kan en hjälpstabsplats upprättas för ledning

i sekundär riktning. Ledningsutrustning tas ur ordinarie stabsplats och ur reservstabsplatsen.

Arméstaben är mobil och utrustad med terränggående fordon på lastbilschassin och särskilda splitterskyddade ledningsfordon. Strävan är dock att befästa och på så vis ytterligare öka stabens skyddsnivå. Fältbefästningar för arméstabens samtliga ledningsplatser och fordon byggs ut på cirka en vecka. Främre ledningsplatser byggs ut mycket långt fram där överblick över viktiga terrängpunkter medges och där säkert samband kan upprätthållas på flera kanaler med underställda förband i området.

Ledningsutrustning

Till ledningsutrustning räknas samtlig materiel som är avsedd att stödja förbandschefens ledning. Utöver sambandssystem och datorstödda ledningsstödssystem finns ett antal särskilda fordon som svarar mot

kravet på att, även på arménivå, kunna leda mycket långt framskjutet på stridsfältet. På bilden några exempel på sådana fordon:

- R-145BM – Splitterskyddat lednings- och sambandsfordon som bland annat ingår i främre ledningsplatser.
- R-975 – Splitterskyddat flygsamverkansfordon som medger att flygssamverkanschefen följer förbandschefen på främre ledningsplats.
- R-137 – Splitterskyddad radiolänkstation som medger att chefen kan upprätthålla radiolänksamband på främre ledningsplats.

Inom ramen för den pågående ryska militärreformen pågår även en omfattande utveckling av digitala lednings- och beslutsstödssystem för både taktisk och operativ nivå. Dessa system benämns ibland som automatiserade system, d v s beslutsstödssystem där befälhavaren (människan)

fattar det slutgiltiga beslutet. Det förekommer ingen strävan att gå mot automatiska system som utan mänsklig inverkan fattar och verkställer beslut på taktisk eller operativ nivå, däremot implementeras sådana på systemnivå, främst vad avser varnar- och motmedelssystem.

Kartan

Kartan är mycket central i rysk beslutsfattning och ordergivning och ägnas stor omsorg i utförandet. Förändret av lägeskarta skiljer sig från det vi är vana vid i Sverige och i väst i övrigt. När vi för lägeskarta ritas vi förbandens läge på kartan – med andra ord ritas vi substantiv. En rysk lägeskarta förs främst för att beskriva förbandens verksamhet (anfall, försvar, gruppering m m) – d v s man ritas verb. Kartan är lika viktig för alla försvarsgrenar och används vid planering inte enbart för markstridskrafter utan även för marin- och flygstridskrafter.

R-145BM

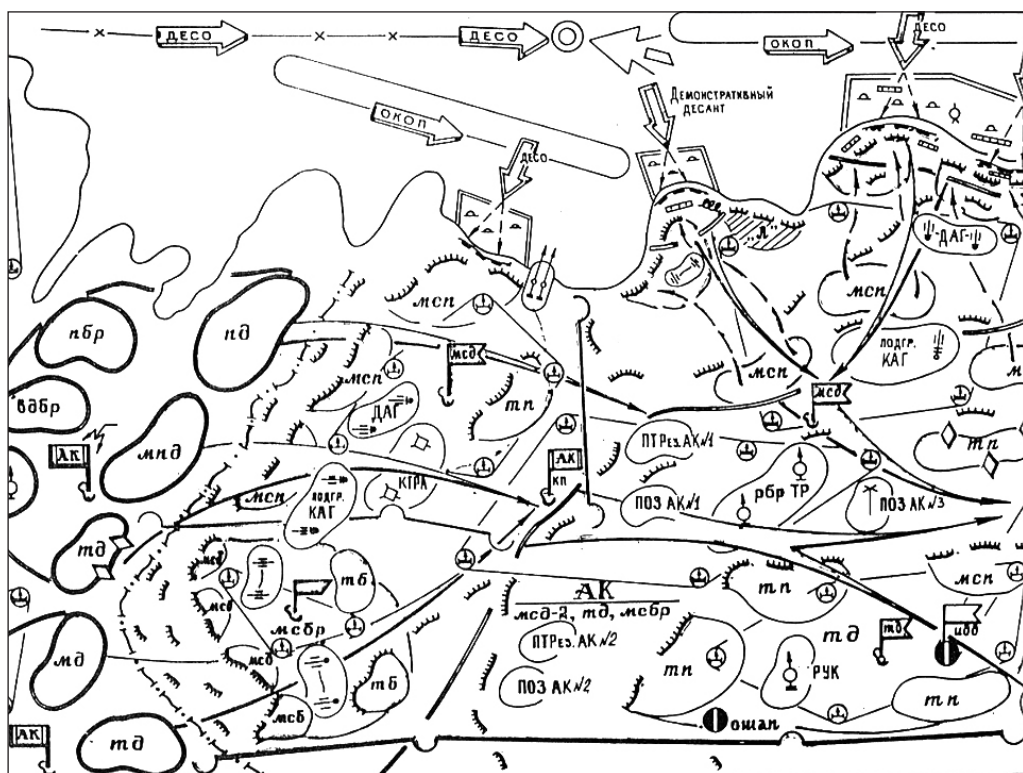
R-975

R-137

**Sambandssystem
Ledningsstödssystem**

Exempel på ryska ledningsfordon.

Operationskartan, beslutets centrala del.

För olika förbandsnivåer används olika kartskalor för planering enligt nedanstående tabell:

- Operativstrategisk nivå (front, milo) – skala 1:500 000.
- Operativ nivå (armé) – skala 1:200 000.
- Taktisk nivå (brigad) – skala 1:50 000, när inte sådan karta finns tillgänglig nyttjas kartskanan 1:100 000 på taktisk nivå.

Lägeskartan i en rysk stab förs med mycket stor noggrannhet. Kravet är att symboler inte får anges med ett större fel än 2 mm. Om man för över det till kartskalorna innebär det att felet på taktisk nivå som kan hänföras till kartritningen är 100-

200 m, på operativ nivå 400 m och på operativstrategisk nivå 1 km. För att uppnå denna noggrannhet är det inte vem som helst som tillåts att föra dessa i en rysk stab. Det är särskilt utpekade stabsmedlemmar, så kallade äldre operatörer (ry. *starsijij ofitser operator*), som för lägeskartan. I en arméstab är dessa i regel på nivån överstelöjtnant/överste.

Förberedelser för operation

Beslutsfattning är den inledande fasen i det som på ryska kallas förberedelser för operation. Fasen omfattar hela den tidsperiod som förflyter mellan det att förbandet erhållit sin uppgift intill dess att förbandschefen anmält att förbandet är förberett att genomföra anbefalld operation. Innan

förbandschefen kan anmäla detta ska förbandet ha utgångsgrupperat och operationsområdet ska vara förberett ur bland annat lednings- och fältarbetsynpunkt. Detta innebär bland annat sambandssystemen ska vara utbyggda och ledningsplatser upprättade på alla nivåer samt att fältarbeten för förbindelser och försvar vara utförda.

En armés förberedelser för en försvarsoperation tar i regel upp mot 7 dagar. En offensiv operation förbereds i regel snabbare beroende på att fältarbeten för försvar inte är lika omfattande i det senare fallet.

Beslutsfattning

Själva besluten fattas av förbandschefen, ofta med stöd av stabschefen. Under hela den process under vilket beslutet fattas deltar även två äldre operatörer vars uppgift är att ta ner föredragningar och beslut på lägeskartan.

Under det första skedet av beslutsfattningen genomförs föredragningar avseende läget vid det egna förbandet. Dessa föredragningar genomförs av representanter för operationsledningen avseende stridande förband och tjänstegrenschefer för sina respektive förband. Fiendens läge och stridsvärde föredras av stabschefen. Föredragningen inleds med den sida som för tillfället har initiativet. Det innebär att om beslutet avser en försvarsoperation eller motanfallsoperation så inleds föredragningarna med fiendens läge och stridsvärde. Ska däremot beslut fattas inför en ren anfallsoperation inleds föredragningarna med det egna läget och stridsvärdet. Föredragningarna syftar till att på kartan föra ner aktuellt läge och utgångsvärde.

Utifrån det läge som framkommit vid den första föredragningen genomförs sedan beräkningar avseende styrkeförhållanden

som helhet och i olika riktningar. Dessa beräkningar utvecklas sedan i modelleringar över tiden av operationen. Modelleringarna kan genomföras parallellt då flera olika handlingsalternativ modelleras och chefen sedan väljer det mest gynnsamma alternativet. En annan metod vid modellering är att göra dem sekventiellt vilket innebär att ett alternativ modelleras flera gånger med olika justeringar för att bli så gynnsamt som möjligt. Modelleringar genomförs i regel med datorstöd och ska ge svar på frågor om egna förluster över tiden och i olika riktningar samt förbandens läge i terrängen under olika skeden av operationen.

Utifrån resultatet av modelleringarna väljer chefen alternativ och utformar beslut för operationen. Beslutet ska innehålla:

- *Operationsavsikt* – i vilket operationens kraftsamlingsriktning ska framgå samt vilken metod chefen valt för att förgöra fienden, d v s vilken fiende som ska förgöras var, och med vilka medel och i vilken ordningsföljd. I operationsavsikten anges även hur fienden ska vilseledas.
- Uppgifter till stridande underställda förband.
- Viktigaste samordningsfrågorna.
- *Ledning* – här anges i vilka områden förbandets, inklusive underställda chefers, ledningsplatser ska grupperas. Detta anges då det är högre chefs uppgift att med sina resurser ansluta underställda förband till sitt ledningssystem.
- *Viktigaste stödfunktionerna* – beroende på vilken typ av operation som beslutet avser har olika stödfunktioner eller tjänstegrenar olika betydelse. De funktioner som är avgörande för framgång anges i chefens beslut.

Beslutet delges som order inom staben varvid en andra omgång av föredragningar genomförs. Återigen genomförs dessa av representanter för operationsledningen avseende stridande förband och av tjänstegrenschefer för deras respektive förband. Denna gång avser föredragningarna hur förbandet ska nyttjas inom ramen för chefen beslut. Beslutet förs efterhand ner på kartan.

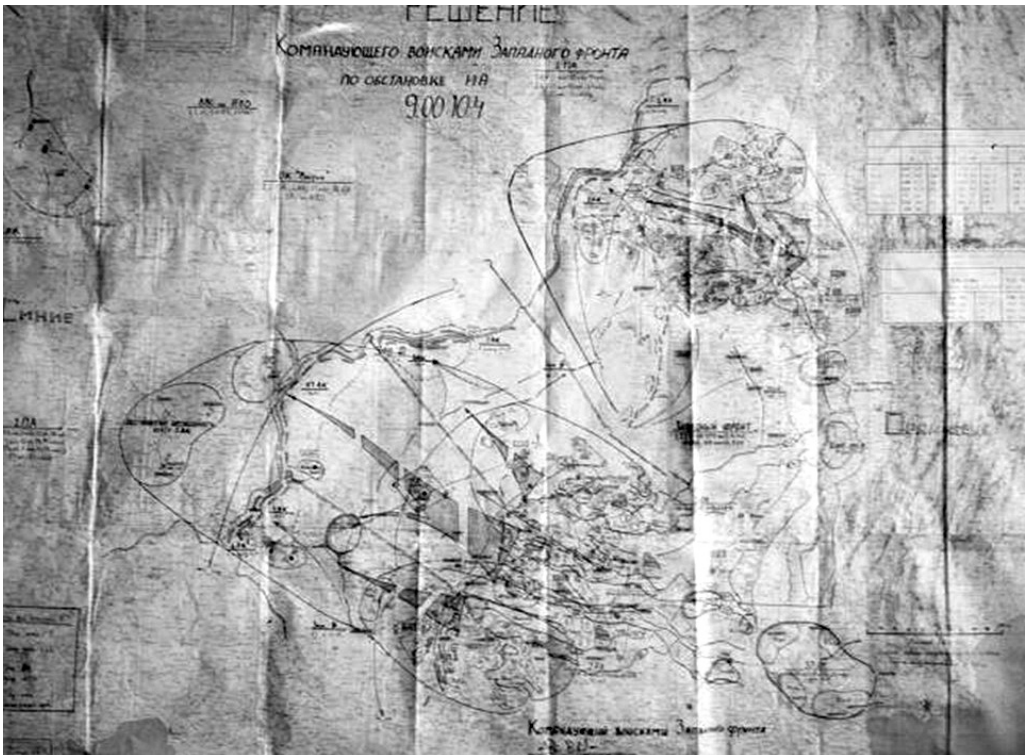
När beslutet fattats av chefen föredras det för högre chef eller för en representant för högre chef som följt beslutsfattningen och innan det äger giltighet ska det godkännas av högre chef.

Ordergivning till underställda

När beslutet är fattat utformas det i sin helhet i tre eller fyra exemplar. Ett exemplar är

avsett för högre chef, ett för egen stabsplats, ett för reservstabsplats och ett för hjälpsstabsplats (om sådan upprättas). Beslutet, i sin helhet, delges av säkerhetsskäl ej utanför egen stabsplats annat än till högre chef. Underställda förband delges endast utdrag av den kompletta ordern.

Beslutet består av kartan – beslutets operativa del – samt förklarande text omfattande ett fåtal sidor där bland annat förbandschefens operationsavsikt framgår. Kartan är det centrala dokumentet och beslutet ritas direkt på kartan. Förbandschefen skriver under beslutet på kartan och stabschefen kontrasterar förbandschefens underskrift. I det övre vänstra hörnet på kartan signerar högre chef beslutet varvid beslutet är godkänt och därmed giltigt.

Operationsplan för motanfallsoperation med front (examensuppgift på Generalstabsakademin).

Plan för samordning av XX. Arméns försvarsoperation						
Operativ del Skede mål	1. eche- longens förband	2. eche- longens förband	Artilleri och robot- trupper	Luftförsvar	Ledning	m m ...
Fiendens luftburna förbekämpning						
Täckförbandens strid						
Strid om första försvarslinjen						
Strid om andra försvarslinjen						
Strid om armé- försvarslinje och motanfall						
m m ...						

När ordern givits inom staben övergår denna till detaljplanering av operationen. Stabens operationsledning bryter ner beslutet för de stridande förbanden och ger order till underställda stridande förband. För arméns del innebär det exempelvis att underställda brigader får sina uppgifter. Operationsledningen gör utdrag ur armébefälhavarens beslut och överför det som rör respektive brigad till rätt kartskala. Det innebär att armébefälhavarens beslut på kartskala 1:200 000 överförs till den taktiska nivåns kartskala 1:50 000. Respektive underställt förband får utöver egen uppgift endast reda vilka operativa uppgifter som högre chef och grannförband löser i eget förbands intresse.

På liknande sätt utformar stabens tjänstegrenschefer order för sin tjänstegren i form av tjänstegrensplaner. Tjänstegrenscheferna ger order inom sin tjänstegren och inom ra-

men för armébefälhavarens beslut och operationsplan. Detta innebär att exempelvis arméluftvärnsförbanden får order av arméns luftvärnschef som i sin tur har fått order av armébefälhavaren.

Samordning

När underställda förband erhållit sina uppgifter inom ramen för chefens beslut och operationsavsikt övergår staben till att samordna verksamheten över tiden. Som regel upprättas ett samordningsdokument i form av en matris där förbandets operativa indelning och tjänstegrenar ställs mot de olika skedena, eller operativa delmålen, över tiden.

Matrisen utvecklas i innehållsmässigt genom ett spel inom staben och blir sedan grunden för beslutsfattning efter hand under operationens genomförande.

Praktiska förberedelser

När beslutet är fattat, underställda chefer fått order och samordningsplanen spelats igenom och fastställts så övergår staben efterhand eller parallellt till praktiska förberedelser för operationen. Dessa förberedelser omfattar *utgångsgruppering av förband, fältarbetsmässiga förberedelser* – dvs byggande av förbindelser, försvarslinjer, befästningar och utläggande av mineringar. Därutöver genomförs åtgärder för att *säkerställa den tidiga bekämpningen av fienden* vilket innebär att spaningsförbanden påbörjar mållägesbestämning, bekämpningsförband grupperas och förses med ammunition för den tidiga bekämpningen.

Först när stabsmedlemmar på plats i terrängen kontrollerat de underställdas operationsförberedelser och befunnit dessa vara utförda i enlighet med gällande order och planer så anmäler förbandschefen till högre chef att: *Förbandet är berett för operation!*

Stridsledning

Såväl beslutsfattning som stridsledning bygger på att det operativa förbandets befälhavare ger order till sin stab som därefter ger order till underställda förband. Inom det operativa förbandets operationsledning organiseras stridsledningsgrupper för samtliga underställda stridande förband. Inom en arméstabs operationsledning organiseras således stridsledningsgrupper för samtliga underställda mekaniserade och stridsvagnsbrigader. Denna stridsledningsgrupp bemannas i regel av officerare som tidigare tjänstgjort på förbandet i fråga och väl känner förbandet. Om exempelvis en mekaniserad brigad ska underställas en annan armé så medföljer även denna brigads stridsledningsgrupp och ansluter till den nya arméstaben. För brigadens del innebär

detta att man får order från en och samma stridsledningsgrupp oavsett vilken armé man tillhör och för arméns del innebär det att man får god kännedom om underställda förband även om de kommer från ett annat militärområde.

På liknade sätt organiseras stridsledningsgrupper inom tjänstegrenar och funktioner. Vid särskilda tillfällen skapas operativa samverkansgrupper från andra försvarsgrenar. Ett sådant tillfälle kan vara en armé som genomför en kustnära operation med marinstridskrafter underställda. Då organiseras vid det marina förbandet en operativ samverkansgrupp som utöver stabsofficerare även innehåller relevanta sambandsmedel för att leda det marina förbandet. Denna operativa samverkansgrupp ansluter till arméstaben och deltar där i operationsförberedelser, beslutsfattning, ordergivning till underställt förband och stridsledning som vilken annan del i arméstaben som helst.

Utveckling

Genom framför allt sambandssystemens utveckling med ökande bandbredder och därmed ökande förmåga att överföra stora mängder data så har även utveckling påbörjats av digitala ledningssystem. Dessa digitala ledningssystem bygger på den ledningsfilosofi som redovisats ovan och således har även stödssystemen en elektronisk karta som bas och med stöd för erforderliga beräkningar vid beslutsfattning och omgruppering. På taktisk (brigad-) nivå utvecklas ett enhetligt ledningssystem för taktisk nivå, ESU-TZ, som i dagsläget införts och prövats på enstaka brigader.

På operativ nivå utvecklas motsvarande digitala ledningsstödssystem. Under milövningen Bastion 2008 inom Moskva militärområde provades effektiviteten i de digi-

tala ledningsstödssystemen på operativ nivå genom att 20. och 22. arméernas staber gavs samma operativa uppgift. 20. armén genomförde operationsförberedelser med digitala ledningsstödssystem medan 22. armén genomförde dessa manuellt. Skillnader i tid för genomförande och precision mättes, utvärderades och jämfördes för att tas tillvara i fortsatt utveckling av digitala ledningssystem på operativ nivå.

Slutsatser

En ryska metodiken för operativ beslutsfattning bygger på omfattande erfarenheter främst från det stora fosterländska kriget men även på omfattande akademiska studier. Metoden är främst utformad för markstridsförbandens behov men används inom alla truppslag. Den är väl värd att studera närmare som kontrast till andra metoder för att därigenom skapa en diskussion om hur beslutsfattning bör genomföras för att leda till framgång.

Den operativa nivån har ingen fast organisatorisk sammansättning. Såväl förbandsinnehåll som förbandsledning kan

smidigt anpassas till olika behov avseende uppgift och ledning.

Ledning, även operativ sådan, utövas långt fram, gärna så att avgörande terrängpartier kan observeras direkt men även för att man ska kunna utöva direkt ledarskap om så är nödvändigt. Såväl ledningssystem som ledningsutrustning är anpassade för sådan framskjuten ledning.

Teknikutvecklingen leds av doktrinutvecklingen och de tekniska lösningarna anpassas till metodiken för beslutsfattning.

Bslutsfattningen är formaliserad och ställer på operativ nivå krav på att både vilseledning och överraskning ska ingå i operationsplanen.

De operativa befälhavarna tränas att kraftsamla beslutsfattningen till de avgörande operativa besluten: *Vilken fiende* ska förgöras, med *vilka medel* och i *vilken ordning* ska det ske.

Författaren är överste och tjänstgör vid Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten. Han är ledamot av KKrVA.

Noter

1. Detta inträdesanförande bygger på egna erfarenheter som elev vid Ryska Federationens Väpnade Styrkors Generalstabsakademi (f d Vorosjilovakademin). Under åren 1998–2001 genomgick jag ett års språkutbildning och därefter utbildning vid den tvååriga linjen som syftar till att utbilda högre operativa chefer vid de ryska väpnade styrkorna. Generalstabsakademin är gemensam för alla vapengrenar och truppslag inom de väpnade styrkorna samt även för elever ur andra kraftministerier, exempelvis

Inrikesministeriet, och är den högsta militära utbildning som ges i Ryssland. Huvudämnet vid utbildningen är operationskonst. Under min studietid ägnades det första året åt studier på armékårs- och arménivå och det andra året åt studier på frontnivån. Utbildningen genomförs som föreläsningar med efterföljande seminarier. Inom operationskonsten genomförs även operativa exempel och stabstjänstövningar.